



Kazimieras Deksnys: „Esu lietuvis, užaugintas kitoje šalyje“

Justina MIKELIŪNAITĖ

„Manau, kad Kanados lietuvių bendruomenė yra svarbesnė nei bet kada. Lietuvai reikalinga visa pagalba, kurią įmanoma gauti, o bendruomenė gali ją suteikti“, – sako Kazimieras Deksnys, Kanados lietuvių bendruomenei vadovaujantis nuo 2017 m. Su vienos seniausių ir aktyviausių bendruomenių pirmininku kalbamės apie jo asmeninę lietuviybės istoriją ir bendruomenės tikslus bei misiją.

Esate gimęs Kanadoje. Kas stipriausiai formavo Jūsų lietuvišką tapatybę? Kokią vietą nuo vaikystės Jūsų gyvenime užėmė lietuviškos organizacijos, bendruomenė?

Didžiausią įtaką padarė mano tėvai ir lietuvių bendruomenė. Bendruomenės nariai, kurie po karo buvo priversti bėgti iš Lietuvos, tikėjo pažadu, kad Amerika ir Vakarai išvaduos Lietuvą nuo sovietų priespaudos. Tėvai nuolat kartodavo, kad kai grįšime į Lietuvą, turėsime kalbėti lietuviškai, žinoti šalies istoriją, geografiją, kultūrą, lengvai integruotis į Lietuvos visuomenę. Klausdavo, kaip tą padarysime, jei neišmoksime būdami vaikai.



Kazimieras Deksnys su žmona Klara Lietuvos Respublikos ambasados Otavoje surengtoje Vasario 16-osios šventėje. 2018 m.

Kadangi mano vaikystėje dar nebuvo televizijos ir lietuviai laikėsi kartu, anglų kalbos neišmokau, kol nepradėjau lankyti mokyklos. Tėvai mus įtraukė į visas lietuvių organizacijas, rinkdavomės vakarais. Pirmadieniais - skautai, antradieniais - futuristai, trečiadieniais vykdavo lietuvių liaudies šokiai, ketvirtadieniais - vaikų choras, penktadieniais turėjome atlikti namų darbus lituanistinei mokyklai, o šeštadieniais lankėme lietuviškas pamokas. Savaitgaliais visada vykdavo lietuviški renginiai, šeštadienio vakarais buvo rengiami šokiai, sekmadienio rytais tarnavau mišiose bažnyčioje, po mišių buvo organizuojamos išvykos, o sekmadienio popietėmis vykdavo koncertai, minėjimai ir kitokie renginiai. Žinoma, buvo sunku, kai kanadiečiai klasės draugai ar kaimynai vaikai žaidė lauke, o aš privalėjau eiti į užsiėmimus vakarais ar į lietuvišką mokyklą šeštadienį. Bet kai užaugau, buvau dėkingas savo tėvams, kad privertė mane priklausyti lietuviškoms organizacijoms ir turėti lietuvišką tapatybę.

Lietuvoje pirmąkart apsilankėte jau atkūrus Nepriklausomybę. Kokią Lietuvą vaizduotėje buvote nusipiešęs ir kokią išpūdį tėvų gimtinę paliko po pirmosios kelionės?

Augdamas sužinojau apie dvi Lietuvos valstybes. Viena atrodė lyg utopija, o antroji siejosi su okupacija ir trūkumais. Pirmiausia apie Lietuvą girdėjau iš savo tėvų ir kitų ten prieš karą gyvenusių žmonių. Lietuva jiems tarsi sustingo laike. Visi prisiminimai, kalba, kultūra buvo sukurti iki 1939 m. ir tarsi išaldyti. Vėliau, kai mama, sesuo ir kiti apsilankė sovietinėje Lietuvoje, o Kanadoje atostogavo giminaičiai iš tėvų gimtinės, pasakojimai ėmė skirtis.

Pirmoji mano kelionė į Lietuvą įvyko 1993 m. Nors šalis jau buvo nepriklausoma, po 50 sovietų okupacijos metų vis dar matėsi nepritekliaus ir svetimos kultūros pėdsakų. Nepaisant to, jaučiau, kad grįžau namo po ilgo nebuvimo.

Įspūdžiai buvo prieštaringi, daug kontrastų - žmonių svetingumas ir draugiškumas ir griežti pardavėjų bei padavėjų veidai. Nors jau buvo vakarietišku produktų, pavyzdžiui „Pampers“ sauskelnių, trūko kokybiškos mėsos. Stebino atskiros pieno, duonos ir mėsos linijos parduotuvėse ir močiutės, pardavinėjančios daržoves gatvėse. Vilniaus senamiestyje byrėjo pastatai, o priemiesčiuose kilo pamatai. Tuomet apvažiavome visus lankytinus objektus, apie kuriuos sužinojome lietuviškoje mokykloje.

Mane nuolat kankino emociniai kraštutinumai. Aplankėme Rainio koplyčią, kur mama nurodė miške nužudytų draugų vardus, mano motinos ir tėvo gimtinę, visame pasaulyje žinomą Kryžių kalną, vietą, kur palaidotas mano dėdė partizanas po to, kai buvo sušaudytas Rokiškyje. Su pirmą kartą sutiktais giminaičiais dainavome lietuvių liaudies dainas. Pasivaikščiojome po kopas ties Nida, pamatėme Nemuną, Šešupę, Puntuką. Valgėme cepelinų, pirmą kartą ragavau keptos duonos ir kibinų. Žmogaus galva gali sprogti nuo tiek naujos jutiminės informacijos. Po tos pirmos kelionės išvykau iš Lietuvos su ašara akyse ir ilgesio jausmu.

Kaip dažnai dabar tenka lankytis Lietuvoje? Kokius pokyčius pastebite?

Į Lietuvą keliauju kas 3-4 metus. Pokyčiai tarp apsilankymų vis mažiau pastebimi, tačiau per pirmuosius 10 metų įvyko nuostabus virsmas. Seni, apgriuvę pastatai atgavo buvusią šlovę, išaugo maisto produktų pasiūla, visur vyko statybos, intensyvėjo eismas. Visa tai liudijo Lietuvos atsigavimą.

Buvo ir neigiamų ženklų. Pirmaisiais metais priemiesčiuose pastatyti pamatai, kaip ir stadionas Vilniuje, vis dar stovėjo nebaigti. Gatvėje ėmė daugėti elgetaujančių močiučių. Gamyklos vis mažėjo arba buvo visiškai uždarytos.

Žmonės ėmė skūstis dėl darbo stokos ir aukštų kainų, o jaunesni būriais išvyko iš Lietuvos, ieškodami geresnio gyvenimo. Man atrodo, kad per paskutinius porą apsilankymų ši tendencija beveik išnyko ar bent stipriai pasikeitė.

Kas labiausiai padeda visą gyvenimą gyvenant svetur išlaikyti ryšius su Lietuva?

Aš esu lietuvis nuo pat gimimo, tai yra mano dalis. Prisimenu, kaip dar būdamas mažas vaikas nešiojau Lietuvos vėliavą gimtojo miesto gatvėmis su Hamiltono lietuvių bendruomene protestuojant prieš birželio trėmimus ar dalyvavau vasario mėnesį Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo dienos apeigose. Mes norėjome užtikrinti, kad Kanada ir toliau pripažintų Lietuvą kaip suverenią tautą ir nepasiduotų sovietų spaudimui pripažinti Lietuvos aneksiją.



Hamilton mieste Laisvės Lietuvai demonstracija 1990 m. Kazimieras Deksnys pristato svečius iš Lietuvos. Dešinėje – Hamilton miesto meras Bob Morrow.

Didžiąją savo gyvenimo dalį priklausiau lietuviškoms organizacijoms ir klubams. Kanadoje veikia aktyvi lietuvių bendruomenė, suteikianti galimybę susitikti su kitais lietuviais. Tai padeda išlaikyti Lietuvą mūsų širdyse. Kai kas nors yra tavo dalis taip ilgai, tai tampa nuolatine tavo dalimi. Dabar, globaliame pasaulyje,

interneto amžiuje, dar lengviau: galime skaityti lietuvišką žiniasklaidą ir bendrauti su draugais ir artimaisiais per „Skype“ ar „Facebook“. Lietuva pasiekama tiesiog skambučiu.

Kaip manote, ką duoda, kuo praturtina žmogų dviguba tapatybė ir kokius iššūkius kelia?

Aš neturiu dvigubos tapatybės. Esu kanadietis lietuvis. Gerbiu abi šalis ir tvirtai tikiu, kad, būdamas abiejų šalių sūnus, suartinu jas. Žinau, kad Kanada anksčiau rėmė Lietuvą ir tai darys ateityje.

Esu lietuvis, užaugintas kitoje šalyje. Myliu Lietuvą ne mažiau nei kažkas Kaune ar Rokiškyje. Kai tik galiu įsigyti lietuviškų produktų, juos perku ne tik todėl, kad taip palaikau lietuvių darbą, bet ir dėl skonio bei kokybės. Kad jų gaučiau, turiu nuvažiuoti daugiau nei 50 kilometrų. Ant lietuviškos duonos dedu lietuvišką sūrį ir lietuvišką uogienę. Kai yra, geriu lietuvišką degtinę. Garnyrui prie vakarienės turiu lietuviškų raugintų kopūstų ir lietuviškų marinuotų agurkų. Vienintelė radijo stotis, kurios klausausi savo automobilyje, yra „Lietus“. Mano navigacija pateikia nuorodas lietuvių kalba. Lietuviškai kalbu su žmona, draugais ir lietuviais bendradarbiais. Ar darau visa tai kitaip nei kažkas Lietuvoje? Nematau jokių iššūkių dėl dvigubos tapatybės.



Juodojo kaspino diena 1989 m. rugpjūčio 23 d. Hamiltono rotušės aikštėje.

Vadovaujate Kanados lietuvių bendruomenei. Kiek narių šiuo metu vienija ši organizacija, kokios pagrindinės veiklos? Kas labiausiai padeda išlaikyti lietuvybę, perduoti ją ateinančioms kartoms?

Kanadoje gyvena 60 tūkst. lietuvių bei lietuvių kilmės žmonių, iš kurių 2 tūkst. veikia lietuvių bendruomenėje. Didesniuose centruose turime parapijas, chorus, tautinių šokių ansamblius, sporto klubus, kredito unijas, skautus, ateitininkus. Lietuviškos mokyklos veikia visoje Kanadoje. Skautai ir Prisikėlimo parapija organizuoja vasaros stovyklas. Švenčiame daugumą renginių, kurie švenčiami Lietuvoje – Nepriklausomybės šventes, Mindaugo karūnavimo dieną ir t. t. Taip pat vyksta Šiaurės Amerikos chorų ir tautinių šokių šventės bei sporto turnyrai. Visur, kur renkamės dalyvauti lietuviškos organizacijos veikloje, išlaikome lietuvybę. Manau, kad svarbiausia veikla yra susijusi su Lietuvos nepriklausomybe ir jos istorija, be to, vyksta smagūs susitikimai, krepšinis ir liaudies šokiai. Jei mes suteiksime galimybę jaunajai kartai sužinoti apie Lietuvą, jos istoriją, kultūrą ir progų susitikti su panašiu jaunimu iš Šiaurės Amerikos ir Lietuvos, įkvėpsime meilę savo protėvių tėvynei ir galbūt kils noras tą kultūrą bei tradicijas tęsti.

Kokių sunkumų organizuojant bendruomenės veiklą sukėlė pandemijos apribojimai, karantinas? Kaip pavyko juos įveikti?

Didžiausi mūsų veiklos centrai yra lietuviškos parapijos, kurios dėl koronaviruso buvo uždarytos. Sustabdytos mišios, choro ir tautinių šokių repeticijos, visa kita veikla persikėlė į virtualią erdvę. Nors karantinas sustabdė veiklą didesniuose centruose, kur anksčiau rinkdavomės į koncertus, šokius, minėjimus ir susitikimus, virtuali erdvė leido nuotoliniuose renginiuose dalyvauti lietuviams iš visos Kanados. Šalies plotis yra daugiau nei 9000 km, todėl neįmanoma visiems susirinkti į renginius gyvai. Pirmą kartą šventėme Vasario 16-ąją virtualiai, pirmą kartą dalyvavo tautiečiai, įsikūrę įvairiose šalies vietose nuo Ramiojo vandenyno iki Atlanto.

Kokius tikslus sau keliate kaip bendruomenės vadovas, kokią bendruomenės viziją turite ateičiai?

Mūsų šalis yra labai didelė ir sunku visus sujungti. Pandemijos metu veikla vyksta virtualiai, tad galime bendrauti su tolimesnėse Kanados vietovėse gyvenančiais bendruomenės nariais, net ten, kur įsikūrę tik keli lietuviai. Stengiamės, kad po pandemijos jie ir toliau dalyvautų bendruomenės veikloje. Žmonės priprato prie virtualaus ryšio, tad nuotolinį bendravimą tęsime ir pandemijai pasibaigus.



Kanados lietuvių bendruomenės tarybos suvažiavimo dalyviai. 2018 m. gegužės 19 d. Montreal mieste.

Kaip keitėsi bendruomenės misija bėgant laikui, keičiantis istorinėms aplinkybėms. Sovietų okupacijos metais užsienio lietuviai daug prisidėjo prieš išsilaisvinimo kovos. Kokia organizacijos reikšmė šiandien?

Kai lietuviai atvyko į Kanadą po II pasaulinio karo, jie aktyviai dalyvavo politinėje kovoje už Lietuvos laisvę. Tai truko daugiau nei 50 metų, kol Kanada tapo viena iš pirmųjų valstybių, pripažinusių Lietuvos nepriklausomybę. Užmezgus diplomatinis santykius, politinį karą perėmė Lietuvos atstovybė Kanadoje. Bendruomenė sutelkė dėmesį į lietuvių kultūros ir švietimo puoselėjimą. Laikui bėgant tapo akivaizdu, kad tebevyksta propagandinis karas, kurio negalima kovoti vien tik ambasadoje, kad ambasada gali prisidėti prie bendruomenės kultūrinių ir švietimo tikslų įgyvendinimo. Lietuvių bendruomenė dabar dirba Lietuvos labai kartu su ambasada kaip partneriai.

Manau, kad Kanados lietuvių bendruomenė yra svarbesnė nei bet kada. Pasaulį neramina gamta, pandemija, politinis nestabilumas, technologijų naudojimas skleidžiant dezinformaciją ir kišantis į Lietuvos ekonomiką. Lietuvai reikalinga visa pagalba, kurią įmanoma gauti, o bendruomenė gali būti naudinga. Be to,

globaliame pasaulyje intensyvesnis žmonių judėjimas, svarbu padėti lietuviams, atvykstantiems į Kanadą. Bendruomenė šalyje turi daugiau atstovybių nei ambasada ir prireikus gali suteikti pagalbą.

Bendruomenės daugelyje šalių labai įvairialypės – nuo pokario išėivijos iki šiandieninių ekonominių ar meilės emigrantų. Kas vienija ir kas skiria Kanados lietuvius? Kokie yra šiandieninių emigrantų poreikiai, lūkesčiai, susiję su bendruomene? Kas sudaro bendruomenės branduolį, aktyviausiai įsitraukia į veiklas?

Žinoma, mus suartina Lietuva. Čia gyvenančius lietuvius galėčiau suskirstyti į kelias grupes. Dalis tautiečių nedalyvauja lietuviškoje veikloje, klausia, kas jiems iš to, kiek gaus atlyginimo už dalyvavimą ir pan. Yra ir tokių, kurie visiškai nenori bendrauti su jokiais lietuviais, galbūt siekdami pritapti, įsitvirtinti vietos visuomenėje. Kai kurie susibūrimuose noriai dalyvauja tik drauge su savo bendraamžiais ar iš anksčiau pažįstamais žmonėmis. Grupė žmonių mielai dalyvauja renginiuose ar prisideda juos organizuojant, bet nenori oficialiai prisijungti prie organizacijos. Tačiau galiausiai visų grupių atstovai vienaip ar kitaip įsilieja į organizacijos veiklą.



Buvusieji Kanados lietuvių bendruomenės pirmininkai su dabartiniu pirmininku „Lietuvos diplomatijos žvaigždė“ įteikimo ceremonijoje 2018 m. gruodžio 2 d. Apdovanojimas teikiamas visai Kanados lietuvių bendruomenei.

Po karo į Kanadą lietuviai įprastai atvykdavo su vienu lagaminu, be pinigų, jie nemokėjo kalbos ir turėdavo padirbėti 2 metus, kad sumokėtų už laivo bilietą. Dauguma susidūrė su kanadiečių diskriminacija. Išsiųsti laišką Lietuvoje likusiems giminaičiams būdavo labai sunku ir užtrukdavo ne vieną mėnesį. Kovodami su vienišumu, jie leisdavo laisvalaikį su kitais lietuviais. Beveik visi ketino grįžti į tėvynę, kai tik bus išstumti sovietai, todėl įkūrė lituanistinę mokyklą ir lietuviškas organizacijas, kad jų vaikai galėtų sugrįžti į Lietuvą, įsilieti į vietos gyvenimą ir nepadaryti tėvams gėdos.

Dauguma prie organizacijos įkūrimo prisidėjusių asmenų jau mirę, net jų vaikai jau išėjo į pensiją, tad palaipsniui veiklą perėmė jaunesnės kartos. Dabar bendruomenės branduolį sudaro trečiosios kartos kanadiečių ir emigrantų nariai.

Šiandieniniai emigrantai visa tai turi. Internetiniais vaizdo pokalbiais jie gali palaikyti ryšį su artimaisiais kasdien. Daugelis atvyksta į Kanadą turėdami tam tikrą pinigų sumą ir tikrai su daugiau nei vienu lagaminu. Gavę leidimą gyventi šalyje, jei yra poreikis, pradeda lankyti anglų kalbos kursus. Dažniausiai pakanka minimalios pagalbos. Daugelis atvykstančių net nežino, kad veikia lietuvių bendruomenė. Kitaip tariant, jie nejaučia poreikio prisijungti prie bendruomenės.

Kaip bendruomenės vadovas bendraujate ir su kitų šalių lietuviais, dalyvaujate įvairiuose renginiuose, diskusijose. Kas labiausiai sieja, vienija pasaulio lietuvius?

Dėl nedidelio atstumo dažniausiai bendraujame su JAV lietuvių organizacijomis. Nemažai bendruomenių įsikūrę už 2-4 valandų kelio, todėl mes turime galimybę juos aplankyti arba jie atvyksta į renginius Kanadoje. Čikaga - mažiau nei už 8 valandų kelio, todėl mes taip pat dalyvaujame daugelyje didesnių renginių. Su JAV lietuviais organizuojame daugybę sporto renginių, taip pat chorų ir tautinių šokių šventes. Dalyvaujame bendrose švietimo ir kultūros diskusijose. Paprasčiau tariant, pasaulio lietuvius sieja meilė tėvynei, jos kultūra, maistas, tradicijos ir kalba.

Nuotraukos K. Deksnio asmeninio archyvo.

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

